

Monikielisyys tekniikan tutkimuksessa ja koulutuksessa

Monikielisyys on tärkeä osa koulutus-, tutkimus-, työ- ja liiketoimintaympäristöissä. Englannin kielen merkitys on korostunut viime vuosikymmeninä valtavasti – yksikielisyys ei ehkä kannata mennä. Siksi on tärkeää keskustella suomen ja ruotsin kielten käyttämisestä Suomessa ja suomalaisissa yliopistoissa.

Esimerkiksi Aalto-yliopiston toiminnassa hierarkia menee: perustuslaki, yliopistolaki ja yliopiston säädekirja. Perustus- ja yliopistolakien mukaan suomen ja ruotsin kielen asema on osa toimintaa, vieraan kielen hallintaa unohtamatta. Myös yliopistojen autonomiasta mainitaan perustuslaissa. Säädekirjassa taas kansainvälisyys ja tiede ovat tärkeissä rooleissa.

Yliopistojen tulisi ylläpitää keskeistä, uudistuvaa termistöä suomeksi ja ruotsiksi sekä mahdollistaa opintosuoritukset kotimaisilla kielillä. Opinnäyte tulisi voida kirjoittaa suomeksi, ruotsiksi tai vaikka englanniksi kuitenkin siten, että valmistuvalla henkilöllä on kyky toimia työelämässä jollain toisellakin kielellä. Keskusteluissa on erinomaisen arvokasta tunnistaa ja tunnustaa, että opinnäyte on vain yksi osa oppimista ja osaamisen todistamista – tutkintoon tulee mahtua monia kieliä riippumatta opinnäytteen kielestä.

Yliopiston opetus- ja tutkintokielinejaukset ohjaavat toimintaa. Hyväksytään, että niiden implementointi vie aikaa. Monikielisyyskonseptissa voisi miettiä hieman muitakin kieliä kuin nyt mainittuja – vaikka saksaa, ranskaa tai espanjaa. Tämä loisi monipuolisen kielitarjonnan opiskelijoille ja tutkijoille. Ja se käyttäminenhan voi olla ”vain” lounaskeskustelua tai kongressimatkoja. Kielen opiskelu edellyttää yksilöltä todellista sitoutumista. Lisäksi kulttuurien tunteminen ja ymmärtäminen on välttämätöntä – siinä ulkomailla työskentely ja matkat auttavat, mutta jo ihan omassa kahvihuoneessa saa nykyisin huimia kokemuksia. Edellytys toki, että on siellä kampuksella...

Tulevaisuudessa kielillä puhumiseen on kehittyneempiä teknisiä apuvälineitä kuin nyt. Vaikka seisomme jossain mitassa kielimuurittoman ajan rajalla, ei se poista henkilökohtaisen, monipuolisen kielitaidon merkitystä tai uudissanojen ja käsitteiden luomisen tarvetta eri kielille sekä kulttuurista lukutaitoa.

Vaikka englanti on olennainen kieli monissa koulutusohjelmissa, ei suomen asemaa tule unohtaa. On tärkeää huolehtia, että suomen kieli säilyy sopivana osana koulutusta tukien opettajien ja opiskelijoiden monipuolisen kielitaidon kehittymistä – myös sen suomen. Keskustelu ja monipuolinen yhdessä tekeminen eri kieliryhmien välillä on olennainen osa työympäristöä. Meidän tulee hyväksyä ja tukea vahvalla aksentilla tai hapuillen puhuttua suomea eikä vaihtaa heti englantiin.

Englannin merkitys työelämätaidona ja suomalaisen yhteiskunnan kannalta voidaan perustella eri näkökulmilla, mutta mikään niistä ei oikeuta suomen kielen laajamittaista laiminlyöntiä. Erityisesti teknologiassa ja tieteessä ”englanti on standardi” ja taito käyttää englantia avaa ovia kansainvälisille (työ)markkinoille ja mahdollistaa yhteistyön. Toisaalta aidosti monikielinen organisaatio voi olla vaikka suomalainen rakennustyömaa tai vanhustenhuolto. Ei sen yhteisen kielen tarvitse olla vivahteita myöten oikein – kyllä työ tekijäänsä opettaa.

Tärkeintä on aito pyrkimys vuorovaikutukseen ja toisten ymmärtämiseen kielestä riippumatta. Kuvakieli (insinööreille tekninen piirtäminen) voi myös tukea viestintää merkittävästi. Äärimmäisenä esimerkkinä vaikka huonekalujen sanattomat kasaamisohjeet.

Monikielisyys vaatii panostusta sekä arvostusta kielten ja kulttuurien oppimista kohtaan. Meidän tulee olla jaksavia tukemaan toistemme oppimista ja osoittaa kärsivällisyyttä kielen oppijalle, niin kuin meillekin on osoitettu.

TEKin Korkeakouluvaliokunta

Daniel Valtakari, työelämäasiantuntija, korkeakoulut ja kansainväliset asiat